

ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Катедра “Педагогика и управление на образованието”

Диана Минкова Димитрова

**Интерактивни методи за обучение по английски език в
началния етап на основното образование**

Автореферат

на дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „Доктор“

Област на висше образование 1. *Педагогически науки*
Професионално направление 1.2. *Педагогика*
Докторска програма *Теория на възпитанието и дидактика*

Научен ръководител: **Проф. д-р Галин Цоков**

ПЛОВДИВ
2016 г

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
Педагогически факултет
Катедра „Педагогика и управление на образованието“

Диана Минкова Димитрова

**Интерактивни методи за обучение по английски език в
началния етап на основното образование**

Автореферат
на дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „Доктор“

Област на висше образование 1. *Педагогически науки*
Професионално направление 1.2. *Педагогика*
Докторска програма *Теория на възпитанието и дидактика*

Научен ръководител: Проф. д-р Галин Цоков

ПЛОВДИВ
2016

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита от катедра „Педагогика и управление на образованието“ при Педагогически факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, проведено на 26.04.2016г.

Дисертационният труд е с обем от 298 страници и се състои от увод, три глави, изводи и заключение, списък с използваната литература, списък с публикации по темата и описание на приносите на изследването. Основният текст съдържа 244 страници, от които 60 таблици и 34 фигури. Списъкът на използваната литература се състои от 156 заглавия от български и чужди автори, интернет източници и 43 приложения.

Публичната защита на дисертационния труд ще се проведе на заседание на научно жури на 12.07.2016г. от 12.00часа в заседателната зала на нова сграда, етаж II на ПУ „Паисий Хилендарски“.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност и значимост на изследваната проблематика

Въпросът за активизиране на учебно познавателната дейност на учениците от начална училищна възраст, а и не само, е един от най-значимите и актуални в съвременната теория и практика на обучението.

Конструктивна възможност за реализиране и осъвременяване на образователният процес като цяло може да се каже, че имат интерактивните методи за обучение.

Придобили в последно време голяма популярност интерактивните методи на обучение, се явяват, като иновация в образованието и преди всичко като израз на необходимостта от новости в процеса на обучение.

Разглеждайки интерактивните методи, като предназначени главно за образователни цели в училище, се има в предвид чрез тях се осигурява обновяване на учебния процес повишаване на неговата привлекателност и формирането на мотивация у учениците, което от своя страна способства за изграждането на съвременна ученическа личност.

Темата за приложението на интерактивни методи при обучението по английски език на деца от начална училищна възраст се определя от факта, че:

- съвременните педагогически и методически решения за повишаване качеството на образованието се свързват със създаването и формирането в процеса на обучение на творческа и интересна атмосфера, в която учениците да участват активно, да изразяват мнения, да вземат решения.
- интерактивните методи отговарят на изискванията на съвременната хуманистична педагогика, защото стимулират активността и учебната мотивация на учениците и допринасят за повишаване ефективността на обучението.
- компетентно реализирани в началното училище интерактивните методи, могат да разкрият нови аспекти за обогатяване на ученическата личност и за стимулиране на нови форми на общуване и познание, потвърждаващи високата им педагогическа ценност.

Изучаването на английски език в началното училище цели постигане на определено равнище на комуникативна компетентност чрез овладяване на знания, умения и отношения, формиращи чуждоезикова компетентност, а именно овладяване употребата на елементарни езикови средства в различни комуникативни ситуации, овладяване на умения за изграждане и възприемане на текстове, функциониращи в комуникативната практика.

Формирането именно на тези чуждоезикови компетентности е сложен процес, който се влияе от учебните дейности по английски език.

Всичко това води до необходимостта от прилагането на съвременни и иновативни методи в чуждоезиковото обучение на деца в начална училищна възраст.

2. Теза, цели и задачи на изследването

Обект и предмет на изследването

Обект на изследването е процесът на обучението по английски език на учениците от начална училищна възраст, чрез използване на интерактивни методи.

Предмет на изследването са особеностите и ефективността на овладяване на английски език от учениците от начална училищна възраст, чрез приложение на подходящи за възрастта им интерактивни методи на обучение.

Цел на изследването

Проучване приложимостта на интерактивните методи на обучение и разкриване на реалните възможности на интерактивната образователна среда като средство за повишаване на постиженията на учениците при овладяването на английски език във втори клас на началното училище.

Задачи на изследването

1. Да се проучи проблемът за особеностите, и ефективността от приложението на интерактивните методи в психолого-педагогическата литература.

2. Да се разработи теоретико-приложен модел за обучение по английски език в интерактивна образователна среда (с интензивно използване на интерактивни методи), включващ:

- дидактични модели на уроците за нови декларативни и процедурни знания, както и на уроците за консолидиране, възстановяване и затвърдяване на знания и умения по английски език чрез използване на подходящо подбрани интерактивни методи в експеримента;
- всички възможни комбинации от интерактивни методи, които ще бъдат приложени в разработените дидактични модели на уроци по английски език.

3. Да се апробира създадения теоретико-приложен модел в условията на реална практическа дейност в началното училище .

4. Да се разработи целесъобразна система от критерии и показатели за определяне ефективността от използването на интерактивни методи в обучението по английски език в началното училище.

5. Да се изследват и опишат съдържателните характеристики и ефективността на използваните интерактивните методи при обучението по английски език.

6. Да се анализират данните от проведеното изследване и да се направят адекватни изводи и препоръки за практиката.

Хипотеза на изследването

В настоящото изследване допускаме, че ако при обучението по английски език на ученици от начална училищна възраст се използват приоритетно интерактивни методи, то това ще допринесе за по-добро овладяване на учебното съдържание по английски език и ще стимулира активността на малките ученици.

Подхипотеза

Използването на интерактивни методи и създаването на интерактивна образователна среда при обучението по английски език на учениците от втори клас в началното училище ще повиши занимателността, активността, а от там и интереса им към изучаването на чужд език.

3. Методология на изследването

За постигането на поставената цел и решаването на произтичащите от нея задачи, методологията на дисертационното изследване прилага следните научно изследователски методи:

- теоретичен анализ и синтез на научната литература във връзка с проучвания проблем;
- педагогически експеримент, като основен метод на изследването за доказване на дисертационната хипотеза;
- педагогическо наблюдение, с цел получаване по-богата емпирична информация, необходима както за постановката на някои проблеми и хипотезата, така и за тяхната проверка;
- писмено тестиране на учениците за резултатите, получени от обучението вследствие приложения дидактичен модел от взаимно свързани интерактивни методи;
- анкета с учители по английски език преподаващи в начална образователна степен;
- стандартизирано интервю с ученици от втори клас на началното училище;
- математико-статистически методи за обработка на данните от проведеното изследване и анализ на резултатите.

ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от: заглавна страница, съдържание, увод три глави, заключение, изводи и заключение, списък с използвана литература, списък с 5 публикации по темата и описание на приносите на изследването. Той е с общ обем от 298 страници. Основния текст съдържа 244 страници, от които 60 таблици и 34 фигури. Списъкът на използваната литература се състои от 156 заглавия от български и чужди автори, интернет източници и 43 приложения.

Приложенията са материали, разработени в хода на разработването и приложението на теоретико-приложния модел за обучение по английски език на ученици от втори клас на началното училище чрез използването на интерактивни методи.

Структурата и основното съдържание на дисертационния труд са представени в следната последователност:

Увод

Първа глава

Интерактивните методи в образователния процес.

1.1 Основни образователни концепции, определящи използването на интерактивни методи.

1.1.1 Философски основания за въвеждане на интерактивните методи.

1.1.2 Реформаторската (нетрадиционна) педагогика и интерактивните методи в обучението.

1.1.3 Съвременни подходи за иновативното, интерактивно обучение.

1.2 Същност и особености на методите за обучение.

1.3 Актуалност и приложимост на интерактивните методи.

1.4 Интерактивни методи при изучаването на чужд език от учениците в началния курс на обучение.

1.4.1 Интерактивни методи в чуждоезиковото обучение.

1.4.2 **1.5.** Особености на овладяване на английски език в условията на началното училище. Програмни документи. Система на ЧЕО в България.

1.5.1. Ранно чуждоезиково обучение.

1.5.2. Система на чуждоезиковото обучение в България.

1.5.3. Програмни документи. ДООИ за учебното съдържание по чужд език (английски език в начален етап).

1.5.4. Дидактични технологии за овладяване на езика.

1.6 Алгоритъм на обучението по английски език на ученици от начална училищна възраст на основата на приложението на интерактивни методи на обучение.

Втора глава

Дизайн на изследването

2.1 Организация на емпиричното изследване.

2.1.1 Извадка на изследването.

2.2 Методологични основи, приложени процедури и методи на изследване.

2.3 Система за измерване постиженията на учениците от обучението по английски език.

2.3.1 Диагностични задачи за проверка и оценяване езиковите умения на учениците чрез приложението на интерактивните методи.

2.3.2 Критерии и показатели .

2.3.3 Скали за оценка.

2.4 Теоретико-приложен модел за обучение по английски език на ученици от втори клас на началното училище чрез използването на интерактивни методи.

2.4.1 Особености на приложеният интерактивен метод визуализация

2.4.2 Особености на приложеният интерактивен метод игра.

2.4.3 Особености на приложеният проектен метод.

2.4.4 Особености на приложеният интерактивен метод „Светкавица“.

2.5 Практико- приложен модел Английски език за 2 клас.

Трета глава

Анализ на резултатите от изследването

3.1 Анализ на резултатите от анкетното проучване сред учителите.

3.2 Анализ на резултатите от констатиращия експеримент.

3.2.1 Анализ на постиженията на учениците от контролния клас.

3.2.2 Анализ на постиженията на учениците от експерименталните класове.

3.2.3 Сравнителен анализ на резултатите на контролния и експерименталните класове.

3.3 Анализ на резултатите от стандартизираното интервю сред учениците от втори клас.

Заключение и изводи

Използвана литература

Публикации свързани с темата на дисертационния труд

Научни приноси на дисертационното изследване

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Увод

Конструктивна възможност за реализиране и осъвременяване на образователният процес като цяло може да се каже, че имат интерактивните методи за обучение.

Придобили в последно време голяма популярност интерактивните методи на обучение, се явяват, като иновация в образованието и преди всичко като израз на необходимостта от новости в процеса на обучение.

Разглеждайки интерактивните методи, като предназначени главно за образователни цели в училище, се има в предвид чрез тях се осигурява обновяване на учебния процес и повишаване на неговата привлекателност.

Интерактивното обучение като форма на познавателна дейност предполага поставянето на конкретни цели и създаване на комфортни условия за участниците в обучението, при което те да почувстват своята успешност да осъществяват продуктивни действия в самия процес на обучение и да създават база от компетентности за решаване на различни педагогически проблеми.

Интерактивните методи предвиждат взаимоотношения, взаимовлияния и взаимодействия между участниците в образователния процес. Те способстват за овладяване на знания, формиране на умения и компетентности чрез въвеждането на учениците в ситуации, в които те съвместно да решават проблеми, да участват в дискусии и свободно да изразяват мнението си.

За същността и образователните предимства на интерактивните методи се говори убедително, както в чуждата така и в нашата съвременна педагогическа и методическа литература (Е. Keen-Rhinehart, А. Eisen, D. Eaton, К. McCormack, Kevin Yee, Тео Albert, Сергей Кашлев, Г. С. Харханова, В. В. Николина и Г. С. Кулинич, О. А. Голубкова и А. Ю. Прилепо, И. В. Курьшева, Пл. Радев, 2005; Джонев, 1996; Иванов, ; Гюрова и др.2006; Вълчев, 2004; и др.)

Изучаването на английски език в началното училище цели постигане на определено равнище на комуникативна компетентност чрез овладяване на знания, умения и отношения, формиращи чуждоезикова компетентност, а именно овладяване употребата на елементарни езикови средства в различни комуникативни ситуации, овладяване на умения за изграждане и възприемане на текстове, функциониращи в комуникативната практика.

Формирането на тези чуждоезикови компетентности е сложен процес, който се влияе от учебните дейности по английски език. Ето защо, урокът по английски език трябва да съдържа достатъчно възможности за изява на учениците и активното им включване в процеса на обучение, както и необходимост от осигуряване на условия за практическо прилагане на усвояваните теоретични знания.

Всичко това води до необходимостта от прилагането на съвременни и иновативни методи в чуждоезиковото обучение на деца в начална училищна възраст.

Голямо значение за обучението по чужд език в ранна училищна възраст е обогатяването на учебния процес чрез съвременни иновативни методи, които да се прилагат чрез тактическата намеса на учителя, т.е. от умението му да провежда и разгръща учебното съдържание по интересен начин.

Отчитайки наличието на различни методи в съвременния процес на изучаване на чужд език, е необходимо до се отбележи, че водещата позиция е заета от методи основаващи се на личностно ориентираният подход в обучението, а именно:

- създаване на атмосфера, в която учениците да се чувстват свободно и комфортно, което поражда желанието им за учене на чуждия език;
- засяга цялостната личност на ученика, за да включи в процеса на обучение неговите чувства, емоции и усещания съотнасящи се към неговите реални потребности, стимулиране на речевата активност, когнитивните и творческите способности;
- активизиране на ученика, което го поставя в ролята на главно действащо лице в процеса на обучение и създава предпоставки за активно взаимодействие и сътрудничество с другите участници в процеса;
- създаване на условия, в които малкия ученик да се учи да работи самостоятелно с чуждия език на нивото на собствените си физически, интелектуални и емоционални възможности, като по този начин да се осигури диференциация и индивидуализация на учебния процес;
- формиране на условия за приложение на различни форми на работа в клас: индивидуална, групова, колективна, за стимулиране пълната активност на обучаваните, тяхната самостоятелност и творчество.

Именно това ни насочи към изследване възможностите на интерактивните методи за обучение, които показват новите начини, свързани с установяването на междуличностни взаимодействия посредством външния процес на диалог в обучението.

В увода се разкриват още целта, предмета и обекта на изследването, както обобщена информация за съдържанието на трите глави.

Първа глава

Интерактивните методи в образователния процес.

В първа глава са описани основните образователни концепции, разкриващи използването на интерактивни методи.

Разглеждат се философските теории, в рамките на които са се сформирали разбирания, касаещи интерактивните методи на обучение в образованието, а именно Прогресивизъм, Екзистенциализъм, Конструктивизъм, Хуманистична философия, Постмодернизъм, Либерална философия, Конективизъм, както и идеите на техните основатели съобразно времето, в което са живели.

При описаните концепции за образованието са формулирани някои по-важни заключения, засягащи проблема за интерактивните методи на обучение:

- групова работа и развиване на социални умения;
- ползване на многообразни учебни ресурси;
- интеракцията лице в лице е водеща за осъществяването на учебния процес;
- ученето е процес на съвместна дейност;
- обучение чрез игра;
- обучение чрез действие;
- ученикът е активен субект, който изследва действителността;
- учителя стимулира творческия потенциал на учениците, като осигурява подходяща учебна среда.

Идеите на тези философски концепции касаят иновационните методи и техники а именно интерактивните методи за обучение и възпитание.

Възникването и приложението на системата от интерактивните методи на обучение е заложена още в педагогическите подходи на реформаторската педагогика. Това може да се открие в идеите и възгледите на описаните световноизвестни педагози-реформатори: *Джон Дюи, Жан-Овид Декроли, Мария Монтезори, Селестен Френе, Роже Кузине, Петер Петерсен, Рудолф Щайнер, Карл Уошбърн* и български реформатори *Ст. Чакъров, Е. Милошев, В. Примо (Цонко Попов)*.

В съвременната педагогика личността и нейната неповторимост заемат централно място. Реформаторското педагогическо движение възниква като стремеж за промяна на училището, което да се ориентира към детето/ученика неговите интереси, желания и потребности.

В настоящото изследване се разглеждат съвременни подходи за иновативното, интерактивно обучение, които показват, че една от многото задачи, пред съвременното управление на училището е подобряване на ефективността на учебно-възпитателната работа. Представени са някои от основните елементи на тази задача, а именно:

- по-голямо фокусиране върху обучението,
- повишаване на мотивацията,
- информационният капацитет на учебното съдържание,
- използването на съвременни методи на преподаване,
- активиране на образователните дейности,
- използването на компютри и други информационно технически средства за обучение.

На тази база се откроява необходимостта от въвеждането и прилагането на нови методи и техники на обучение, при които учителят да не е единствен източник на информация, а да контролира работата на учениците индиректно.

Същността и особеностите на методите за обучение са разгледани и описани от редица автори, които разглеждат проблемът свързан с методите на обучение, но независимо от множеството разработки, посветени на този проблем, той е бил и продължава да бъде предмет на много дискусии. Методите на обучение изграждат процесуалната страна на технологията на обучението и се влияят от редица фактори.

Методът на обучение, като един от главните компоненти на всяка дидактическа система, характеризира сложна област на обучението и това е една от причините за голямото разнообразие от определения на методите на обучение.

Тук са описани класификации на български и чуждестранни автори за методите на обучение, сред които са: *Радев, П., Павлов, Д., Ванева, В., Андреев, М., Петров, П., Есипов, Б. П., Гончаров, Н. К., Махмутов, М. И.* и др.

В научната разработка са разгледани актуалността и приложимостта на интерактивните методи и идеята за приложението и използването им в образователната система, която не е нова и има своите последователи в педагогическата теория и практика. С тази идея се свързват имената на много учени и педагози, като Р. Вълчев, И. Иванов, Пл. Радев, Г. Иванов, Вяра Гюрова и Ваня Божилова, Кашлев, Г. Христовова и много др. Всички те говорят за педагогическата значимост на интерактивните методи и приемат, че те трябва да заемат достойно място в образованието като цяло.

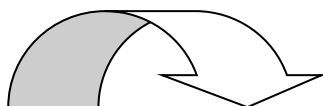
В дисертационният труд е направено проучване за приложението на **интерактивни методи в чуждоезиковото обучение**, и по-конкретно при изучаването на чужд език от учениците в началния курс на обучение, които дават възможност за решаване на комуникативно –познавателни задачи чрез чуждоезикова комуникация, като нов методически подход за чуждоезиково обучение.

Тук са описани български и чуждестранни автори сред които са: Стефанова, П., Рангелов, С., Бурова, П., Балабанова, М., Шопов, Т., Паничкова, В., Савова, Е., Гюзелева, С. Д., Башина, Т. Ф., Gardner, R., Lambert, W., Wasik, A. Barbara, и др.

Направено е теоретично проучване за особеностите при овладяване на английски език в условията на началното училище, програмните документи и системата на ЧЕО в България.

Езикът е едно от най-сложните системи от правила, които човек изучава. Овладяването на езика и развитието на речта при децата могат да се разглеждат, като две динамично изменящи се страни на сложен процес, съдействащ за социализацията на личността.

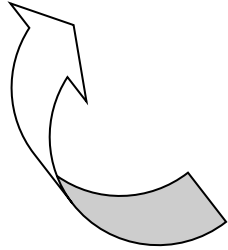
Представен е модел за ефективно езикоусвояване от деца, който има три компонента: *социокултурен контекст; лингвистични процеси; познавателни процеси.*

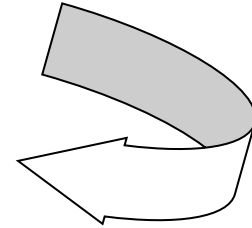
Езиково развитие на детето

Познавателно

развитие на детето

Социокултурна среда

Фиг.1. Модел на ефективно езикоусвояване от деца.

При ранно чуждоезиковото обучение овладяването на езика като система и развитието на речта като индивидуален творчески акт, могат да се разглеждат като двете страни на един сложен процес, при който основната цел е да се изградят умения за нова комуникативна компетентност.

Овладяването на езика в ранна детска възраст се реализира в процеса на общуване а речта в контекста на социалния свят.

Необходимите промени в обучението по английски език на ученици от начална училищна възраст се отнасят до разглеждане начини за по-лесно и по-достъпно овладяване на чужд език. Тези промени могат да бъдат осъществени чрез разгледаните дидактични технологии за обучение по английски език.

Същността на предложените в дисертационния труд, дидактически технологии се изразява в изработените различни варианти за ограмотяване на английски език, чрез които ще се постигне по-бързо и лесно желаният ефект от обучението по чужд език в ранна училищна възраст. През този училищен период се изгражда основата, върху която по-нататък в обучение по английски език се развиват умения и навици за общуване и общо владеене на езика.

Представен е и алгоритъм на обучението по английски език на ученици от начална училищна възраст на основата на приложението на интерактивни методи на обучени. Модел е свързан с упражнения които се използват за да поставят обучаемите в ситуации на интересно и непринудено усвояване на определен обем от знания и умения по английски език, които поетапно и целеустремено се надграждат въз основа на приложението на интерактивни методи.

Втора глава

Дизайн на изследването

Във втора глава на дисертационния труд е представена организацията на емпиричното изследване.

Извадка на емпиричното изследване са: **80** ученика от три втори класа. от двете училища, това са: ОУ „Климент Охридски” с. Скуtare , общ. Марица, обл. Пловдив, СОУ „Софроний Врачански” гр. Пловдив, общ. Пловдив, обл. Пловдив, както следва:

- **28** ученика от II клас в ОУ „Климент Охридски” с. Скуtare, общ. Марица, експериментален клас, от които 14 момичета и 11 момчета на възраст 8-9 години.

- **27** ученика от II-а клас в СОУ „Софроний Врачански” гр. Пловдив, общ.Пловдив, експериментален клас, от които 14 момичета и 13 момчета на възраст 8-9 години.
- **25** ученика от II-б клас в СОУ „Софроний Врачански” гр. Пловдив, общ.Пловдив, контролен клас, от които 16 момичета и 12 момчета на възраст 8-9 години.

За целите на дисертационния труд и изследваната проблематика се проведе анкетно проучване на учителското мнение с **72** учителя от НУ „Христо Ботев“ гр. Пловдив, ОУ „Екзарх Антим Първи“ гр. Пловдив, ОУ „Алеко Константинов“ гр. Пловдив, ОУ „Княз Александър Първи“ гр. Пловдив, СОУ „Свети Софроний Врачански“ гр. Пловдив, СОУ „Пейо Крачолов Яворов“ гр. Пловдив, СОУ „Паисий Хилендарски“ гр. Пловдив, СОУ „Черноризец Храбър“ гр. Пловдив, ОУ „Св. Климент Охридски“ гр. Хасково, ОУ „Христо Смирненски“ гр. Хасково, ОУ „Любен Каравелов“ гр. Хасково, ОУ „Петко Каравелов“ гр. Асеновград, ОУ „Климент Охридски“ с. Скуtare, ОУ „Васил Левски“ с. Рогош.

От участвалите в анкетното проучване начални учители по чужд език 27 са на възраст между 26 и 40 години (37%), 35 от тях са на възраст между 40 и 55 години (49%), и 10 учители са на възраст над 55 години (14%). От всички анкетираните лица 5 бяха мъже (7%) и 67 жени (93%).

Относно провежданото изследване и мнението на малките ученици за ученето чрез действие и преживяване, се проведе и стандартизирано интервю с 80 ученика от втория клас участвали в експерименталното изследване, на възраст 8-9 години. Интервюто съдържа 6 въпроса с два конкретни отговора (да, не), но и с възможност за разширени отговори, което даде възможност на интервюираните деца да изберат как да отговорят на всеки въпрос.

Най-общо методите на изследването могат да се обединят в посочените основни групи:

- **Педагогически експеримент** – като основен метод за изследване и доказване на дисертационната хипотеза. Спецификата на експеримента като метод на научното познание се изразява в активността на участниците в него.
- **Педагогическото наблюдение** е метода който се използва през целия период на провеждане на емпиричното изследване. С помощта на метода се осигури информация за формулиране на хипотезата на изследването и достоверността на резултатите от проведеното изследване.
- **Писмено тестване на учениците** за резултатите, получени от обучението следствие приложения дидактичен модел от взаимно свързани интерактивни методи.
- **Анкетиране на ученици и учители** - анкетирането, като метод беше използвано за целите на изследването, в писмена и анонимна форма и се проведе на два етапа: на първия етап анкетирането се проведе с начални учители по чужд език а на втория етап методът се проведе във вид на стандартизирано интервю с учениците от втория клас.
- **Статистически анализ на данните** - за анализа на емпиричните данни, получени от проведеното изследване в дисертацията, са използвани: електронната таблица Microsoft Excel от пакета на Microsoft Office, статистическия софтуер SPSS 16 и Statistica 7.

За анализа на резултатите от изследването са използвани статистически методи за анализ на количествени данни:

- за проверка на разпределението на резултатите;
- за проверка на хипотези при независими извадки (t-тест);
- за изследване на зависимости между променливи;
- клъстерен анализ на случаите.

Резултатите по скалите са представени таблично и графично чрез диаграми от различен тип.

На следващ етап се прави проверка за нормалност на разпределението резултатите по скалите с метода на Шапиро-Уилк (този метод е подходящ при малки извадки).

В дисертационния труд е изработена система за измерване постиженията на учениците от обучението по английски език следствие приложението на интерактивни методи на обучение.

За постигане целта на изследването работата се насочи в две основни направления, свързани помежду си от единната логика на разработката, а именно:

- Изработване на дидактичен модел за обучение по английски език, чрез активно използване на интерактивни методи;
- Разработване на методична система за измерване ефекта от приложението на интерактивните методи и ефектите от значението им при решаване на различни познавателни задачи.

Диагностичната система на настоящото изследване отразява степента на формираност на интерактивните методи и влиянието им върху продуктивността на познавателната дейност на учениците, заедно с това и ефектите от използването на формираните методи върху познавателното развитие на подрастващите и неговите перспективи. За тази цел са разработени диагностични методики и съответни критерии в три насоки:

- За отчитане на преките резултати от изследването, характеризиращи особеностите на внедряването на интерактивни методи и тяхното влияние при ранно - чуждоезиково обучение.
- За отчитане на измененията в психичната дейност на 8-9 годишните деца и изграждането на комуникативни умения при овладяването на чуждия език.
- За отчитане ефекта от внедряването на интерактивните методи в ранно - чуждоезиковото обучение, върху познавателното развитие на подрастващите, отнасящо се до уменията да говорят и общуват помежду си.

Съобразно тези предварителни уточнения, са въведени критерии и показатели, съответстващи на четирите ядра на учебното съдържание, приети при изграждането на теоретико-експерименталния модел, а именно: слушане, четене, говорене и писане.

За измерване постиженията на учениците в дисертационния труд са изработени диагностични задачи, по четирите езикови умения, слушане, говорене, четене и писане, за проверка и оценяване езиковите умения на учениците чрез приложението на интерактивните методи.

Ефектите от внедряването на интерактивните методи в обучението по английски език се отчитат и по отношение уменията на 8-9 годишните деца да си служат с чуждия език на елементарно ниво.

Съобразно с целите и очакваните резултати на учебната програма по английски език за втори клас е определена система от критерии и показатели. Критериите са свързани с постигането на определена цел и дават възможност за правилно оценяване на работата. Чрез критериите са поставя акцент върху различните страни на езиковите умения при изпълнение на задачите.

За адекватна оценка на постиженията на учениците при обучението по английски език са разработени оценъчни скали по съответните критерии и показатели за оценка на овладените езикови умения.

СКАЛИ ЗА ОЦЕНКА НА СЛУШАНЕ С РАЗБИРАНЕ

Скала 1.1.

<i>Свързва звуков и зрителен образ. Слушане и разпознаване на изображения, отговарящи на чутия текст</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Посочват изображение, след като са чули определена дума	- не умее - посочва до 1-2 изображения; - посочва до 3-4 изображения; - справя се самостоятелно;	0 т. 1 т. 2 т. 3 т.
2.Посочват изображение, след като са чули кратки изречения	- не умее - трудно се справя; - справя се с насочване от учител; - справя се самостоятелно.	0 т. 1 т. 2 т. 3 т.
3.Посочват изображение, след като са чули кратък текст-диалог	не умее трудно се справя; справя се с насочване от учител; справя се самостоятелно.	0 т. 1 т. 2 т. 3 т.
4.Разпознава основни интонационни модели	не умее трудно разпознава; справя се с подкрепата на учител; справя се самостоятелно.	0 т. 1 т. 2 т. 3 т.

Скала 1. 2.

<i>Слушане и разбиране на въпроси, указания и съобщения</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Разбира адекватно изпълнява несложни инструкции	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - трудно разбира; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
2.Разбира и изпълнява кратки указания от учител или съученик;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - разбира и изпълнява до 1-2 указания; - разбира и изпълнява до 3-4 указания; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
3.Разбира кратки въпроси, зададени от учителя ;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - разбира до 1-2 въпроса; - разбира до 3-4 въпроса; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
4.Разбира изучени думи и изрази в потока на речта.	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - трудно разбира; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т

СКАЛИ ЗА ОЦЕНКА НА ГОВОРЕНЕ

Скала 2.1.

<i>Възпроизвежда правилно отделни езикови единици на английски език.</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Възпроизвежда отделни думи с правилна интонация;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 1-2 думи; - до 3-4 думи; - повече от 5 думи с подкрепата на учител; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
2.Възпроизвежда кратки изречения с правилна интонация;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 1-2 изречения; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т

	<ul style="list-style-type: none"> - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 3 т
3.Възпроизвежда елементарни въпроси с правилна интонация	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 1-2 въпроса; - до 3-4 въпроса; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
4.Възпроизвежда кратки стихчета и диалози	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - трудно възпроизвежда; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т

Скала 2.2.

<i>Говори с прости езикови средства</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Умение за потвърждение и отрицание чрез използване на прости езикови средства	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - трудно се справя; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
2.Умение за назоваване на предмети от обкръжаващата среда	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - до 1-2 думи; - частично умее; - умее след насочване от учител; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
3.Умение за назоваване на членовете на семейството;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - до 1-2 думи; - до 2-3 думи; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
4.Умение за назоваване на думи - действия;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - назовава до 1-2 думи; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
5.Умение за подаване на несложни инструкции;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - с 1-2 думи; - с 3-4 думи; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.

6.Умение за назоваване местоположение на обекти	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - трудно се справя; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
7.Умение за описание на предмети и хора.	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - трудно описва предмети и хора; - справя се с помощта на учител; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
8.Умение за познаване и назоваване на часовото време;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - частично умее; - умее с помощ от учител; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
9.Разпознаване и назоваване цифри и цветове;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - до 1-2 думи с цифри или цветове; - до 3-4 думи с цифри или цветове; - умее ; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
10.Разпознаване и назоваване на лични и притежателни местоимения;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - до 1-2 местоимения с помощ от учител; - до 3-4 местоимения; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.

Скала 2.3.

<i>Осъществява елементарно общуване</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Умение за представяне и запознанство	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - умее след насочване от учител; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.

2.Умение за адекватен отговор на конкретни и ясно формулирани въпроси	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - трудно отговаря на въпроси; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
3.Задава кратки въпроси по изучавани теми	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - трудно задава въпроси; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.

СКАЛИ ЗА ОЦЕНКА НА ЧЕТЕНЕ и ПИСАНЕ

Скала 3.1.

<i>Основни умения за четене на английски език</i>		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Умение за разпознаване разликата между латинеца и кирилица;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - трудно разпознава; - справя се с помощта на учител; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
2.Умение за разпознаване на буквите от английската азбука;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - справя се с помощта на учител; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
3.Умение за ориентация в кратък текст с помощта на илюстративен материал;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - умее след насоки от учител; - частично умее; - ориентира се самостоятелно; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.
4.Умение за хорова четене;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее; - частично умее; - справя се добре с подкрепа от учител; - умее ; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т.

5.Умение за проследяване и откриване на основна информация в кратък текст;	- не умее;	- 0 т.
	- частично умее;	- 1 т.
	- справя се с помощта на учител;	- 2 т.
	- умее;	- 3 т.

Скала 3.2.

Основни умения за писане на английски език		
Единици за измерване	Степен на изразеност	Балова оценка
1.Умение за „писане“ на думи чрез редене на букви по зададен модел;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 2-3 думи; - до 3-4 думи; - повече от 5 думи с подкрепата на учител; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
2.Умение за писане на буквите от английската азбука по зададен модел- проследяване на контур	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 3-4 букви; - до 5-6 букви; - повече от 6 букви; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
3.Умение за самостоятелно писане на малки и големи на букви от английската азбука	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 3-4 малки и големи букви; - до 5-6 малки и големи букви; - до повече от 6 малки и големи букви; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
4.Умение за писане на отделни думи;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - до 1-2 думи; - до 3-4 думи; - повече от 5 думи с насочване от учител; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т
5.Умение за писане на кратки фрази и прости изречения;	<ul style="list-style-type: none"> - не умее - справя се с помощта на учител; - частично умее; - умее; 	<ul style="list-style-type: none"> - 0 т. - 1 т. - 2 т. - 3 т

Настоящото изследване обосновава възможен теоретико-изследователски модел при изследване приложението на интерактивните методи на обучение във втори клас с оглед изграждането, поддържането и преосмислянето на отношенията между обучаващ и обучавани в контекста на съвременните идеи за по-добро образование. Непосредственият мотив за използването на интерактивни методи по английски език в начална училищна възраст, като актуален и съвременен вариант на работа с малките ученици, е ефективността се основава на постигането и създаването на комфортни условия на участниците в обучението, което формира педагогическа среда, в която учениците да почувстват своята успешност и значимост да са продуктивни в процеса на обучение и да създават база от компетентности за решаване на различни педагогически проблеми.

Разгледани са и особеностите на всеки един от предложените интерактивни методи:

- **Визуализация**, като систематичен метод, който е благоприятен за придобиване на познания, разбиране и обмяна на опит.
- **Игра** - в начален етап на обучение по чужд език, гарантира единството на емоционално и рационално учене. Играта съответства на естествените потребности и желания на малките ученици и се явява, като уникално средство за обучение.
- **Проектен метод**, като основа за развитието на познавателните умения на учениците да проектират собствените си знания и умения, при спазването на съответните етапи на работа. Чрез приложението на метода се разгръща активността на учениците в творчески план, въвлича ги в полезна за тях практическа дейност, и ги учи да преодоляват трудности и да разрешават успешно проблеми.
- **Светкавица** - метода проверява знанията на учениците от предходни уроци, чрез момента на изненадата, което го прави забавен и мотивиращ.

Разработен е Практико-приложен модел за обучение по английски език на ученици от втори клас на началното училище чрез използването на интерактивни методи. Дидактична технологията на молела разкрива комбинация от интерактивни методи за:

- Ограмотяване, което включва:
  - въвеждане на звукове и букви от английската азбука;
  - въвеждане формата на буквата, която се използва за предаване на съответен звук;
  - разграничаване на новонаучената буква от останалите;
  - писане на малки и големи букви, отделни думи, фрази и изречения.
- Въвеждане на нова лексика и езикови структури.

На този етап в дисертационния труд се представят някои от уроците по английски език проведени в експерименталните класове чрез приложение на комбинации от вече изброените по-горе интерактивни методи и свързани с представеният модел на алгоритъм в първа глава на настоящото изследване.

Трета глава

Анализ на резултатите от изследването

На етапа на анализ на резултатите от констатиращия експеримент е необходимо до се установят изходните данни получени от проведеното изследване.

Анализ на резултатите от анкетното проучване сред учителите

С този метод е констатирано професионалното мнение на началните учители относно проблема за прилагане на интерактивни методи в часовете по английски език, което разкри необходимостта от създаването на теоретико-приложен модел за обучение по английски език на ученици от втори клас с приоритетно използване на интерактивни методи.

Анкетата е писмена и анонимна. Този методът се приложи през 2016г. с общо 72 учителя от общински училища в гр. Пловдив и страната.

Заклученията и изводите от анкетирането са следните:

- 27% от анкетираните учители използват в своята практика интерактивни методи, 39% от началните учители по чужд език понякога прилагат тези методи и 34% не ги използват при обучението на малките ученици
- 27% от учителите изказват мнение относно положителното влияние и ефективността на интерактивното обучение на учениците от начална училищна възраст. 40% от анкетираните споделят, че смятат този вид обучение донякъде за по-практически и ефективен, а 33% от тях са с отрицателно мнение по този въпрос.
- 23% от анкетираните учители отговарят положително за това ангажират ли се всички ученици в поставените от учителя учебни дейности при интерактивното обучение, донякъде отговарят 39% и отрицателно мнение споделят 38%.
- 27% от участвалите в анкетното проучване, декларират мнение, че биха приложили групова организация за осъществяване на учебна дейност в часовете по английски език при малките ученици. 39% от учителите биха я приложили донякъде, а 34% от всички анкетирани заявяват нежеланието си за нейното приложение.
- 23% от началните учители участвали в анкетирането, биха използвали интерактивните методи, за да осъществят обратна връзка ученик-учител, 39% биха ги използвали донякъде и 38% смятат, че не е необходимо до използват тези методи за осъществяване на такава връзка.
- 23% от анкетираните учители смятат, че приложението на интерактивни методи поставят учениците и учителя в позиция, при която стават партньори в процеса на обучение, 39% декларират, че донякъде тези методи поставят учениците и учителя в такава позиция, а 38% дава отрицателно мнение.
- 25% от началните учители по чужд език декларират, че интерактивните методи формират интересна, забавна и стимулираща учебна среда, в която малките ученици се чувстват уверени и спокойни при изучаването на чужд език, отново 39% са отговорили донякъде и 36% отрицателно.
- 27% от анкетираните смятат, че реализирането на учене чрез опит по английски език, ще е по-ефективно за малките ученици, 39% смятат, че таква учене ще е по-ефективно донякъде, а 34% от учителите декларират отрицателно мнение.
- 25% от анкетираните начални учители по чужд език участвали в анкетното проучване смятат, че приложението на интерактивни методи по английски език в начална училищна възраст ще окаже положително влияние върху качеството

на усвоените знания и умения от малките ученици, 39% декларират, че този процес се осъществява, донякъде. Отрицателни мнения по този въпрос декларират 36% от анкетираните.

- 22% от анкетираните декларират мнение, че интерактивните методи могат системно да се използват в часовете по английски език в начална училищна възраст, 38% смятат, че такова системно приложение е възможно, донякъде, а 40% дават отрицателно мнение. Въпреки очакванията по-голямата част от анкетираните учители декларират, че тези методи не могат да се прилагат системно в часовете по английски език във втори клас.

Мнението на изследваните лица се проверява, като се групира в клъстери. Броят на клъстерите може да е 2 или 3. Изследваните лица се разделят на 3 клъстера (може да се ръководим например от това, че има три избора от скалата на айтемите – да, не и донякъде). В таблиците по-долу са дадени трите клъстера, броя на лицата попадащи във всеки клъстер. От тях се вижда, че най-много са лицата попадащи в третия клъстер (28 на брой) и са отговаряли с „донякъде“ на всички айтеми от въпросника. Най-малко са тези попадащи в първи клъстер (18 на брой), отговарящи с „да“ на всички айтеми от въпросника.

Като извод може да се каже, че най-много са учителите, които са отговаряли с „донякъде“ на всички въпроси.

Таблица №1
Центрове на клъстерите

	клъстер		
	1	2	3
Айтем 1	да	не	донякъде
Айтем 2	да	не	донякъде
Айтем да	да	не	донякъде
Айтем 4	да	не	донякъде
Айтем 5	да	не	донякъде
Айтем 6	да	не	донякъде
Айтем 7	да	не	донякъде
Айтем 8	да	не	донякъде
Айтем 9	да	не	донякъде
Айтем 10	да	не	донякъде

Таблица №2
Брой на случаите във всеки клъстер

1	18
---	----

2	26
3	28
Общо	72

Тези изводи потвърждават, че в процеса на изучаване на чужд език, малка част от учителите използват интерактивни методи при обучение на малките ученици, което недвусмислено показва, че интерактивните методи не се прилагат целесъобразно в образователния процес, което откроява необходимостта от изследвания и въвеждането на оптимални модели за обучение в интерактивна образователна среда.

Анализ на постиженията на учениците от контролния клас

За да се проследи ефективността от усвояване и затвърдяване на знания и умения в часовете по английски език във втори клас на началния етап на основното образование, след провеждането им чрез традиционни методи и техники, проведохме тестове за проверка на наученото и усвоеното от малките ученици.

В хода на анализа на резултатите от приложените тестове се коментира с оглед на конкретните данни от диагностичните задачи за проверка на езиковите умения на учениците по критерий и показатели представени във втора глава на дисертационния труд.

Анализ на постиженията на учениците от експерименталните класове

В експерименталните класове се организира обучение по английски език с приоритетно приложение на комбинация от четири интерактивни моделиращи методи на обучение в експерименталната дейност, за реализиране на поставени цели и задачи, а именно: **игра, визуализация, светкавица, проектен метод.**

В хода на анализа на резултатите от приложените тестове се коментира с оглед на конкретните данни от диагностичните задачи за проверка на езиковите умения на учениците, след приложението на комбинациите от интерактивни методи по критерий и показатели представени във втора глава на дисертационния труд.

Сравнителен анализ на резултатите на контролния и експерименталните класове

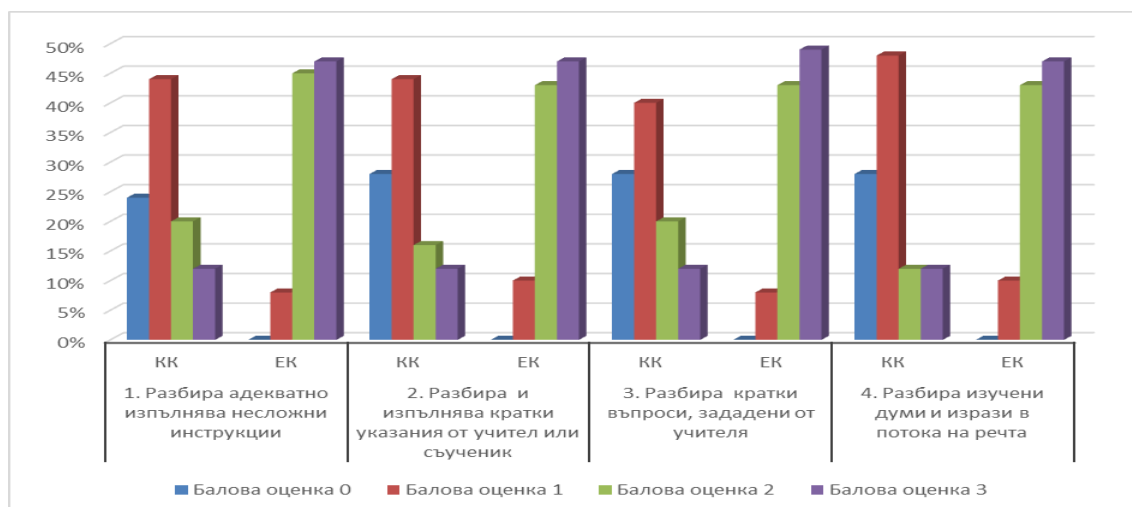
При сравнителния анализ се открояват различията в постиженията на изследваните ученици от контролния и експерименталните класове.

Чрез сравнението от диагностичните задачи за проверка на езиковите умения на учениците по критерий и показатели представени във втора глава на дисертационния труд, се разкрити възможности за по-детайлно анализиране на получените резултат и достигане до адекватни обобщения.

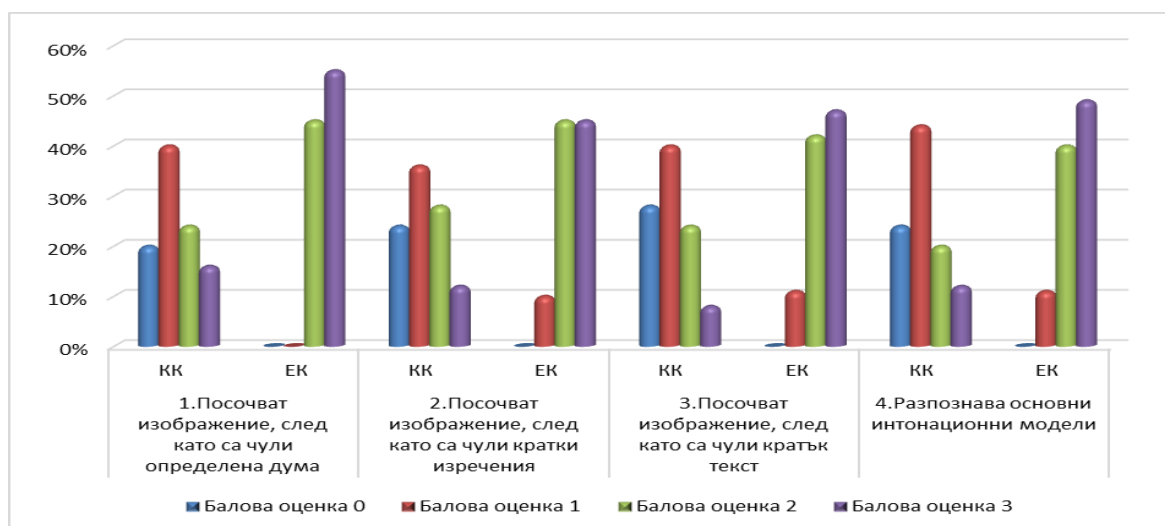
Слушане

Количествените резултати по **критерий №1**: Свързва звуков и зрителен образ. Слушане и разпознаване на изображения, отговарящи на чутия текст, и съответните показатели отразени в **Скала 1.1**

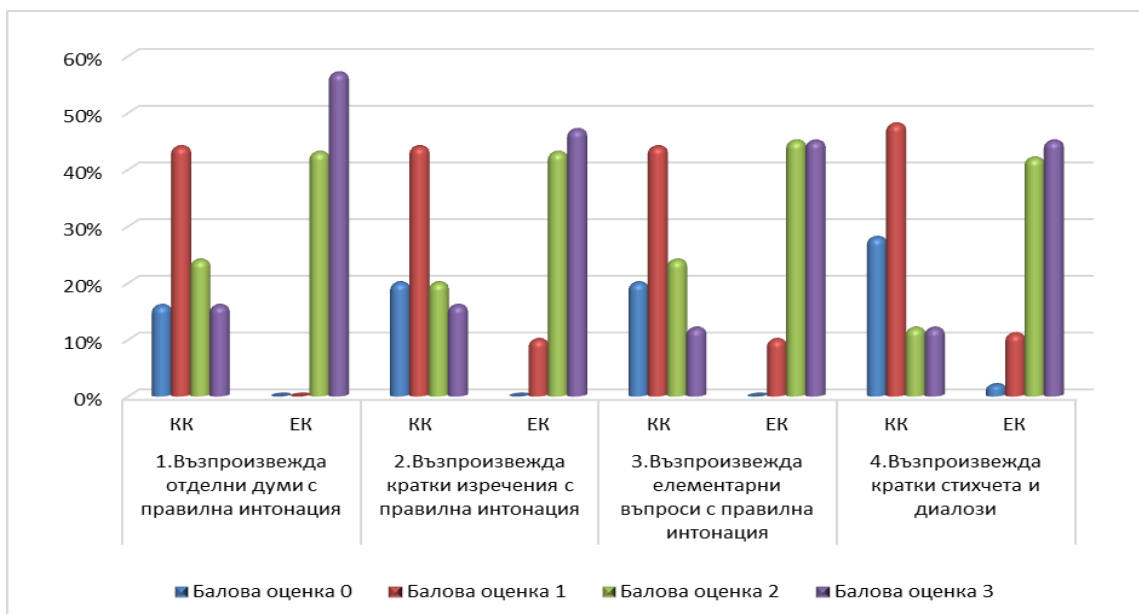

Количествените резултати по **критерий №2**: Слушане и разбиране на въпроси, указания и съобщения и съответните показатели отразени в **Скала 1.2**

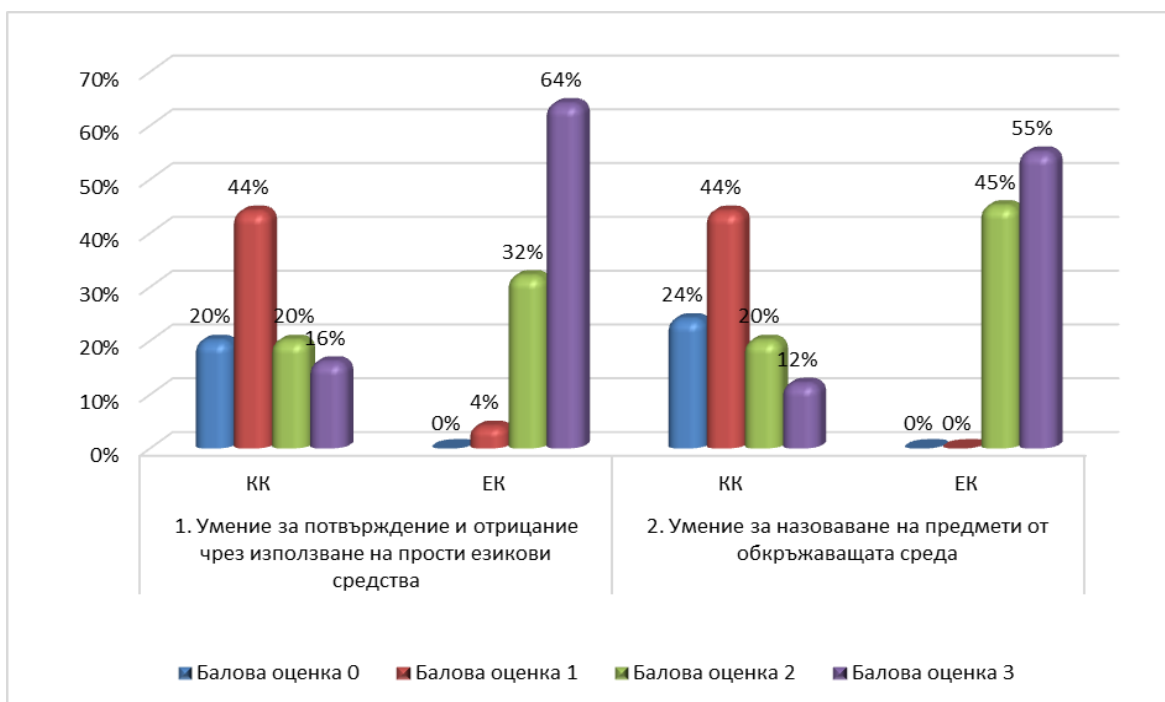

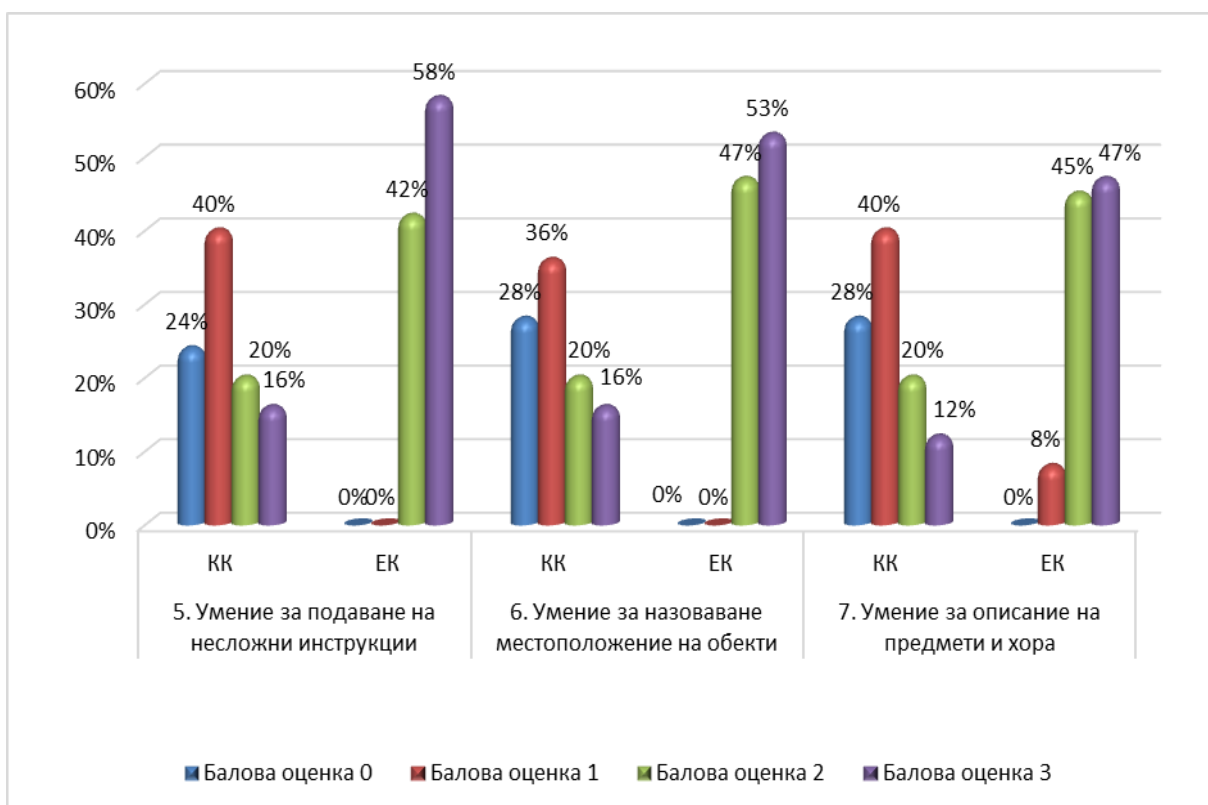
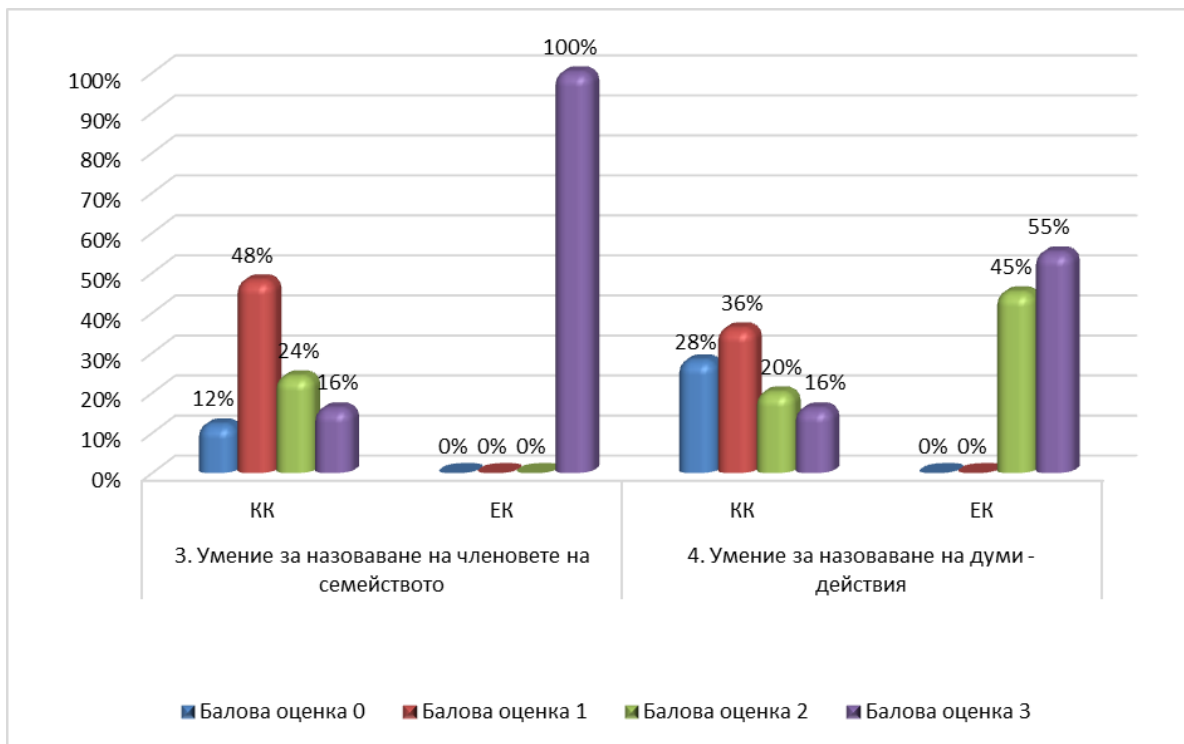
Говорене

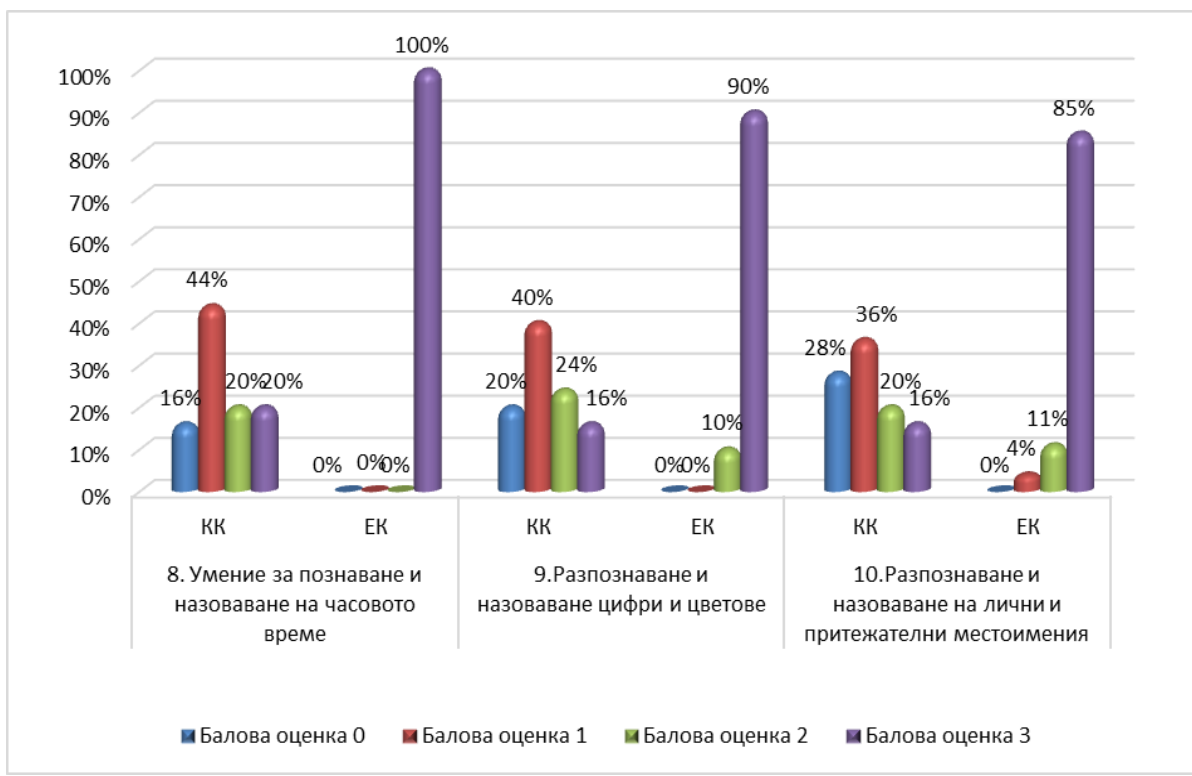
Количествените резултати по **критерий №1**: Възпроизвежда правилно отделни езикови единици на английски език и съответните показатели отразени в **Скала 2.1**

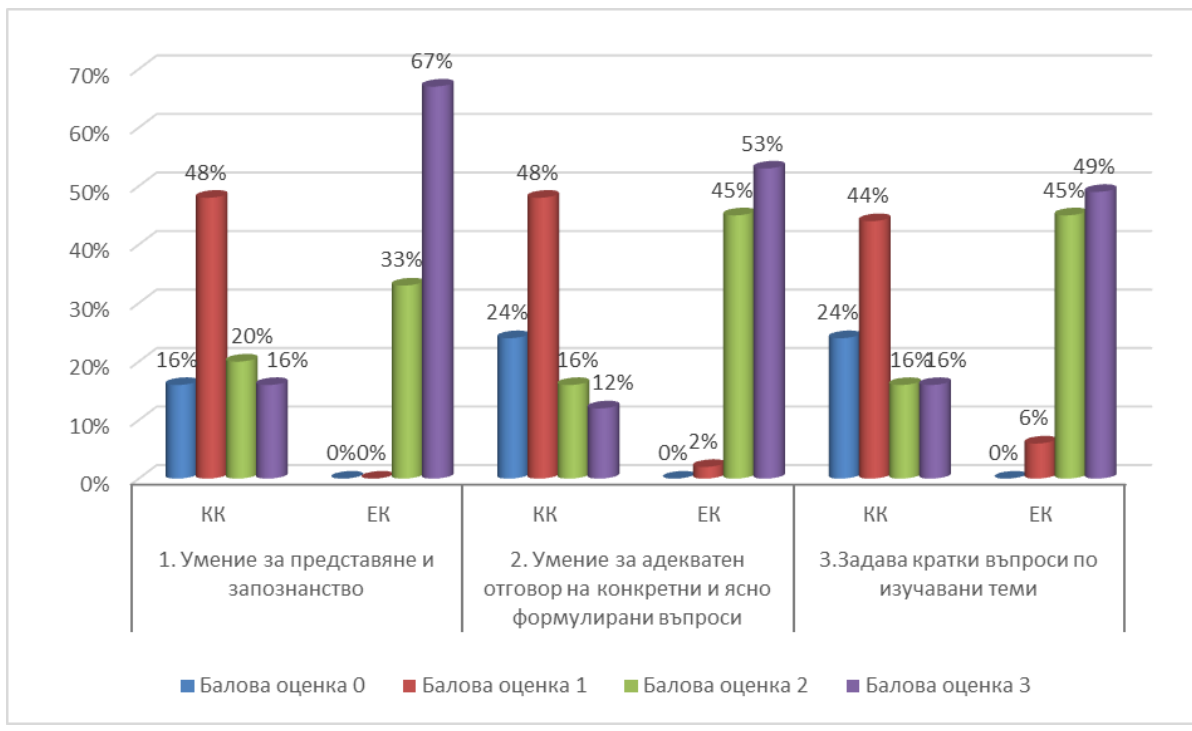
Количествените резултати по **критерий №2**: Говори с прости езикови средства и съответните показатели отразени в **Скала 2.2**

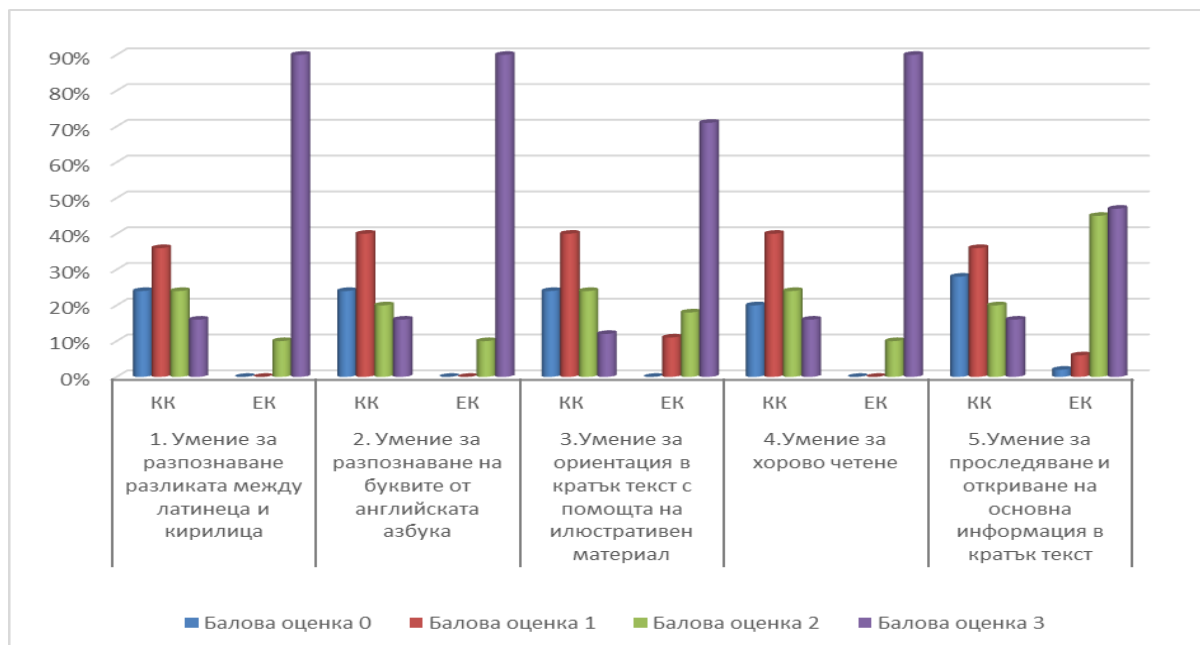

Количествените резултати по **критерий №2**: Осъществява елементарно общуване и съответните показатели отразени в **Скала 2.3**

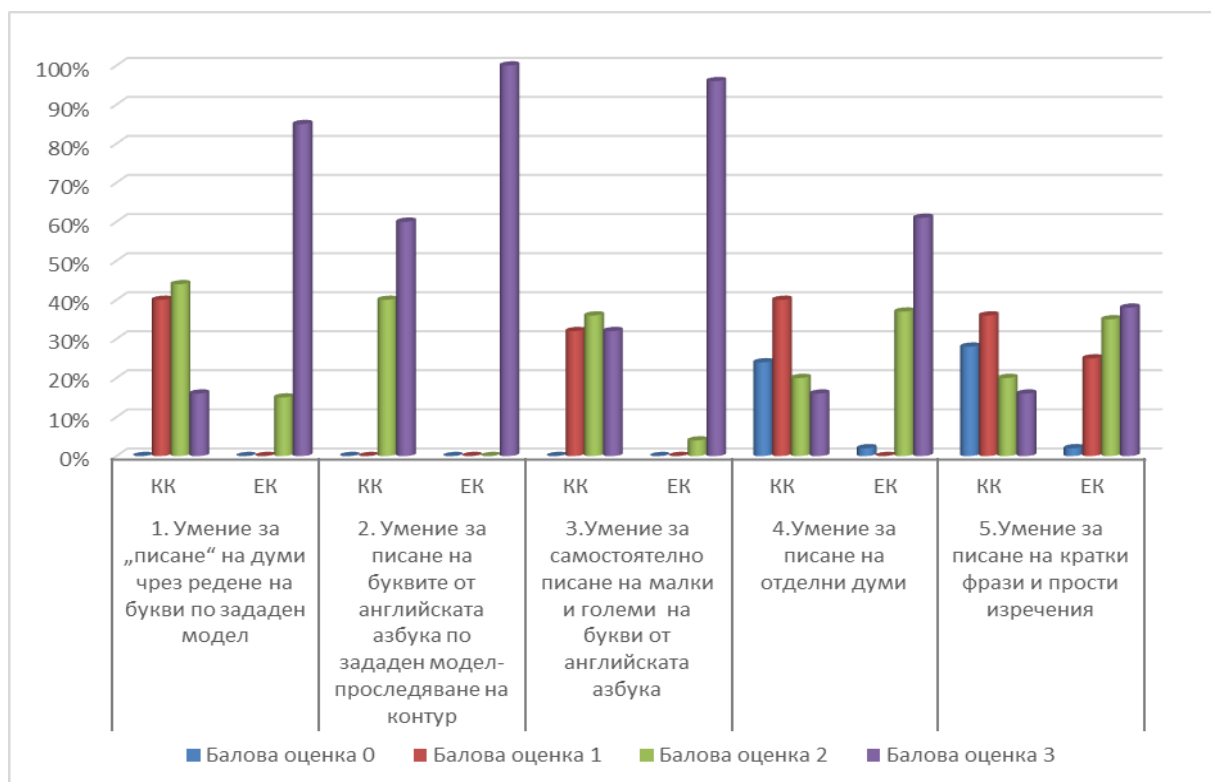

ЧЕТЕНЕ и ПИСАНЕ

Количествените резултати по **критерий №1**: Основни умения за четене на английски език и съответните показатели отразени в **Скала 3.1**

Количествените резултати по **критерий №2**: Основни умения за писане на английски език и съответните показатели отразени в **Скала 3.2**

В дисертационния труд е направена проверка за нормалност на разпределението на резултатите по скалите с метода на Шапиро-Уилк. Оказва се, че разпределението на резултатите по всички скали **не е нормално** и $p=0,00$.

За проверка на разлика в резултатите на двата класа - контролен и експериментален, се използва t-теста. Небалансираните извадки не се отразят на приложението на метода. В случаите когато не е изпълнено условието за хомогенност на дисперсиите на двата класа t-теста за независими извадки при неравни дисперсии. Методът проверява нулевата хипотеза за равенство на средните стойности на резултатите на двете извадки. Така в изследването се проверява алтернативна хипотеза, че експерименталния клас дава по-високи резултати по скалите от контролния клас.

За статистическия анализ са използвани софтуерните продукти Statistica 7 и SPSS 16.

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 1.1

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите не са еднородни ($p=0,010$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа да дадени в Табл.1. Експерименталният клас показва по-високи резултати по скалата – средното за контролния клас е 4,96 и за експерименталния 9,65. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.1. Използвахме t-теста при неравни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експерименталния клас е статистически значима** ($df=33,082$; $t=-5,726$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 1.

Описателни характеристики на резултатите по скала 1.1

Клас	Брой	Средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	4,96	3,769	,754	3,40	6,52	0	12
Експериментален	55	9,65	2,390	,322	9,01	10,30	5	12
Общо	80	8,19	3,608	,403	7,38	8,99	0	12

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 1.2

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите са еднородни ($p=0,077$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа да дадени в Табл.2. Експерименталният клас показва по-високи резултати по

скалата – средното за контролния клас е 4,56 и за експерименталния 9,58. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.2. Използвахме t-теста при равни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експериментални клас е статистически значима** ($df=78$; $t=-7,012$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 2. Описателни характеристики на резултатите по скала 1.2

Клас	Брой	Средно	Стан. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	4,56	3,820	,764	2,98	6,14	0	12
Експериментален	55	9,58	2,500	,337	8,91	10,26	4	12
Общо	80	8,01	3,767	,421	7,17	8,85	0	12

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 2.1

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите не са еднородни ($p=0,015$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа да дадени в Табл.3. Експерименталният клас показва по-високи резултати по скалата – средното за контролния клас е 5,08 и за експерименталния 9,62. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.3. Използвахме t-теста при неравни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експериментални клас е статистически значима** ($df=33,11$; $t=-7,593$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 3. Описателни характеристики на резултатите по скала 2.1

Клас	Брой	Средно	Стан. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	5,08	3,730	,746	3,54	6,62	0	12
Експериментален	55	9,62	2,369	,319	8,98	10,26	4	12
Общо	80	8,20	3,541	,396	7,41	8,99	0	12

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 2.2

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите не са еднородни ($p=0,00$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа да дадени в Табл.4. Експерименталният клас показва по-високи резултати по скалата – средното за контролния клас е 12,92 и за експерименталния 26,91. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.4. Използвахме t-теста при неравни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експериментални клас е статистически значима** ($df=26,702$; $t=-6,592$; $p=0,00$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 4.

Описателни характеристики на резултатите по скала 2.2

Клас	Брой	Средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	12,92	9,793	1,959	8,88	16,96	0	30
Експериментален	55	26,91	3,423	,461	25,98	27,83	19	30
Общо	80	22,54	8,929	,998	20,55	24,52	0	30

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 2.3.

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите са еднородни ($p=0,058$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа да дадени в Табл.5. Експерименталният клас показва по-високи резултати по скалата – средното за контролния клас е 3,76 и за експерименталния 7,33. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.5. Използвахме t-теста при равни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експериментални клас е статистически значима** ($df=78$; $t=-6,54$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 5. Описателни характеристики на резултатите по скала 2.3.

Клас	Брой	Средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	3,76	2,847	,569	2,58	4,94	0	9
Експериментален	55	7,33	1,944	,262	6,80	7,85	3	9
Общо	80	6,21	2,796	,313	5,59	6,83	0	9

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 3.1

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите не са еднородни ($p=0,000$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа дадени в Табл.6. Експерименталният клас показва по-високи резултати по скалата – средното за контролния клас е 6,44 и за експерименталния 13,71. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.6. Използвахме t-теста при неравни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експерименталния клас е статистически значима** ($df=27,575$; $t=-7,016$; $p=0,00$). Експерименталният клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 6. Описателни характеристики на резултатите по скала 3.1.

Клас	Брой	Средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	6,44	5,001	1,000	4,38	8,50	0	15
Експериментален	55	13,71	2,006	,271	13,17	14,25	7	15
Общо	80	11,44	4,674	,523	10,40	12,48	0	15

Сравнение на резултатите на двата класа по скала 3.2

Тестът за хомогенност на дисперсиите за двата класа показва, че дисперсиите не са еднородни ($p=0,000$). Описателните характеристики на резултатите по скалата за двата класа дадени в Табл.7. Експерименталният клас показва по-високи резултати по

скалата – средното за контролния клас е 8,36 и за експерименталния 13,49. Разликата между класовете се вижда и от Фиг.7. Използвахме t-теста при неравни дисперсии за сравнение на двата класа и той показва, че **разликата между контролния клас и експериментални клас е статистически значима** ($df=27,95$; $t=-6,047$; $p=0,00$). Експерименталния клас дава по-високи резултати по скалата.

Таблица 7. Описателни характеристики на резултатите по скала 3.2.

Клас	Брой	Средно	Станд. отклонение	Станд. грешка	95% Доверителен интервал за средното		Минимално	Максимално
					Долна граница	Горна граница		
Контролен	25	8,36	4,081	,816	6,68	10,04	3	15
Експериментален	55	13,49	1,720	,232	13,03	13,96	7	15
Общо	80	11,89	3,579	,400	11,09	12,68	3	15

От получените данни при сравнението на резултатите между контролен и експериментални класове в настоящото изследване се вижда, че се потвърждава хипотезата на изследването и разликата между контролния клас и експерименталните класове получена следствие приложението на интерактивни методи на обучение, е статистически значима.

Изводи от конкретното изследване доказващи, че хипотезата се потвърждава:

- От статистическа гледна точка интерактивните методи дават по-добри резултати в сравнение с традиционното обучение;
- Хипотезата на изследването е потвърдена;
- Интерактивни методи могат да се прилагат във всеки час по английски език във втори клас, но тяхната комбинаторика не бива да надвишава три разновидности за един учебен час.
- Интерактивните методи влияят по по-различен начин в организирането на учебното съдържание, но без да предизвикват строга структурност.
- Класната стая престава да бъде статична среда, а място където учениците участват в това, което се случва, чувстват се сигурни и уверени в действията си, откриват и изследват в подкрепяща среда.
- Ученето на учениците се преструктурира с акцент върху тяхната активност и интереси.
- Приложението на интерактивни методи променят шаблона в планирането на уроците.

Анализ на резултатите от стандартизираното интервю сред учениците от втори клас

В дисертационния труд е проведено стандартизирано интервю. Интервюто съдържа 6 въпроса с два конкретни отговора (да, не), но и с възможност за разширени отговори.

В него взеха участие **80** ученика от трите втори класа участвали в експерименталното изследване, на възраст 8-9 години. Интервюто се проведе групово, като експериментатора прочиташе въпросите и децата отговаряха.

Педагога по английски език беше помощник-наблюдател, и помагаше на малките ученици, при даването на отговори на въпросите от интервюто.

Всичко това доведе до събирането на по-обширна информация в дисертационния труд, за всяко изследвано дете, тъй като е възможно задаването на поне още два допълнителни въпроса, което от своя страна разкри най-значимите и емоционални и поведенчески прояви по време на изследването.

Резултатите от интервюто с изследваните деца от втори клас показват недвусмислено, че включването на интерактивни методи в обучението по английски език осигурява приятно и успешно протичане на образователните взаимодействия и гарантира придобиването на знания и умения.

Изводи:

Проведеното изследване ни дава основание да направим следните **изводи:**

Изводи от теоретичното изследване:

- Теоретичната основа за възникване на интерактивното обучение се открива още в идеите на прогресивните педагози и в парадигмата на когнитивния конструктивизъм.
- За същността и образователните предимства на интерактивните методи се говори убедително, както в чуждата така и в нашата съвременна педагогическа и методическа литература.
- Съвременните педагогически и методически решения за повишаване качеството на образованието се свързват със създаването и формирането в процеса на обучение на творческа и интересна атмосфера, в която учениците да участват активно, да изразяват мнения, да вземат решения.
- Интерактивните методи отговарят на изискванията на съвременната хуманистична педагогика, защото стимулират активността и учебната мотивация на учениците и допринасят за повишаване ефективността на обучението.

Проведеното експериментално проучване на възможностите на интерактивните методи за повишаване ефективността на обучението по английски език от учениците във втори клас на основното образование ни дава основание да направим следните по-важни **изводи от емпиричното изследване:**

1. Разработеният и експериментиран теоретико-приложен модел за обучение по английски език, с приоритетно използване на интерактивни методи е подходящ за внедряване в практиката, защото е изграден, съобразно с възрастовите особености и

познавателните възможности на малките ученици и актуалните изисквания за качество и ефективност на образованието.

2. Теоретико-приложния модел е приложим при различни варианти на уроците: за нови декларативни и процедурни знания; уроците за консолидиране; уроци за възстановяване и затвърдяване на знания и умения по английски език и **допринася за:**

- Осъществяване на пряко, непосредствено взаимодействие на учащите се с образователната среда, с придобиване на нов опит и знания;
- Създаване на атмосфера за учене, стимулираща участниците активно и целенасочено да си взаимодействат;
- Мотивиране на познавателната им дейност, чрез различни педагогически средства.

Тези особености на обучението, създадени чрез използването на интерактивни методи повишават постиженията на учениците при овладяването на английски език и придават приятен, забавен характер на обучението, което се вписва естествено във възрастовите особености на учениците от втори клас на началното училище.

3. Обучението на малките ученици по английски език, чрез използване на интерактивни методи, се характеризира със следните особености:

- **Визуализация като метод** създаде предпоставки за:
  - повишаване степента на възприемане на познавателното съдържание по различен от познатия за учениците начин;
  - стимулира интерес и задържа вниманието на учениците в урока по английски език за по-дълго време.
- **Играта като метод** създаде условия за:
  - непреднамерено общуване, което се оказва особено подходящо при обучението по чужд език в начална училищна възраст;
  - психологическото и социално развитие на детето;
  - речеви изяви на учениците, които помагат за усъвършенстване на езиковите умения и свободното използване на езикови структури при общуване;
  - гарантирано единството на емоционално и рационално учене.
- **Проектният метод** формира у учениците умения да:
  - проектират собствените си знания, при спазването на съответните етапи на работа;
  - разгръщат активността си в творчески план и въвличането им в полезна за тях практическа дейност;
  - преодоляват трудности съвместно и успешно да разрешават учебни проблеми.
- **Методът „светкавица“** създаде условия за:
  - проверка знанията на учениците от предходни уроци, чрез момента на изненадата;
  - системно активизиране на вече усвоените умения за комуникация.

4. Разработената система от критерии и показатели за определяне ефективността от използването на интерактивни методи в обучението по английски език във втори клас на началното училище, разкрива възможности за обективна оценка

на постиженията на учениците при обучението по английски език, чрез приоритетно използване на интерактивни методи и създава необходимите предпоставки за диференцирано измерване на изследваното явление в следните насоки:

- Показва преките резултати от изследването, характеризиращи особеностите на обучението по английски език чрез приоритетно използване на интерактивни методи;

- Отразява адекватно степента на формираност на познавателните стратегии.

- Разкрива влиянието на интерактивните методи върху ефективността на познавателната дейност на учениците;

- Отчита ефектите от внедряването на разработения технологичен модел върху познавателното развитие на децата, отнасящи се до умението за възприемане, говорене и писане на английски език.

5. Обучението на учениците в интерактивна образователна среда създава предпоставки за осъществяването на взаимосвързана съвместна дейност на обучаваните и учителя, при която всички участници в образователния процес си взаимодействат активно, обменят информация, съвместно решават учебни задачи, моделират социални ситуации, оценяват собствените си действия и тези на другите участници в атмосфера на сътрудничество и съвместна познавателна дейност. Всичко това се включва в познавателната култура на подрастващите и се превръща в инструмент за решаване на задачи и организиране на взаимодействие с другите.

6. Организирането и провеждането на учебните часове по английски език в начална училищна възраст, чрез приложението на интерактивни методи на обучение, дава възможност на децата да:

- свързват звуков и зрителен образ на думи от английския език, както и да слушат и разпознават на изображения, отговарящи на чутия текст, чрез нагледни материали, картини с разнообразни изображения на думи, кратки и несложни изречения и поредица от картинки, съставлящи елементарен и кратък текст, учебник.
- да слушат и разбират въпроси, указания и съобщения по английски език чрез нагледни материали (визуални средства), касетофони записи, мултимедия и презентации, учебник.
- формират умения за правилно възпроизвеждане на отделни езикови единици на английски език чрез предмети от обкръжаващата среда: картинки с думи, снимки, предмети в класната стая, учебник и др.
- формират умения да говорят с прости езикови средства на английски език чрез предмети от обкръжаващата среда: картинки с думи, снимки, предмети в класната стая, нагледни материали, описание (на действия, процеси, названия и др.).
- формират умения за осъществяване елементарно общуване по английски език, отново чрез нагледни материали, предмети, играчки и др.
- допринасят за овладяване на основни умения за четене на английски език чрез приложението на карти с букви, карти с илюстрации и карти с думи.
- формират способности, свързани с овладяване основни умения за писане на английски език чрез карти с букви, пособия за писане, нагледни

материали (необходими при изпълнението на работа по проекти), учебник и др.

Заключение:

Интерактивните методи съдействат за създаване на интерес към изучаването на чужд (английски) език и за развитие на познавателните интереси на учениците. Мотивацията за използване на интерактивни методи на обучение по английски език в начална училищна възраст, е свързана с повишения интерес от страна на малките ученици при наличие на игри, групова работа, визуализиране на учебното съдържание, с по-достъпен начин на поднасяне на информация, с повишена ефективност на учебния процес за постигане на по-добри резултати при обучението по английски език.

Чрез интерактивните методи се дава възможност на детето да бъде участник в избора на познавателното съдържание по забавен и съответстващ на когнитивните и възрастовите му възможности начин. Това от своя страна допринася за стимулиране познавателната активност на децата и за повишаване на учебната им мотивация - те чувстват доверието и уважителното отношение на учителя, това ги кара да се проявяват като отговорни и активни участници в своето обучение и развитие, дава им увереност и създава положително отношение към дейностите по английски език и желание да участва в тях.

Чрез използването на интерактивни методи се обединяват и удовлетворяват най-важните основни принципи и критерии за целите на ранното чуждоезиково обучение – принципа за съобразяване с потребностите и интересите на децата, тематичния принцип, честотния критерий, принципа за достъпност и принципа за комуникативност. В този план може да се каже, че с приложението на интерактивните методи се отчита социокултурния фактор за подбора и реализацията на образователното съдържание, създава се възможност да се отчитат интересите на конкретната група обучаеми.

Справка за приносите в дисертационния труд

Приноси с теоретичен характер

- Направено е проучване на теоретични източници, разкриващи основни образователни концепции, необходимостта и възможностите за активно използване на интерактивни методи при ранното чуждоезиково обучение.

- Описана е актуалността и спецификата на приложение на интерактивните методи при изучаването на чужд език от учениците в началния курс на обучение.
- Експериментално е потвърдена приложимостта и ефективността на интерактивните методи за осъществяването на съвременно, иновативно обучение по английски език в условията на началното училищно образование.

Приноси с приложен характер

- Създаден и апробиран теоретико-приложен модел за обучение по английски език на ученици от втори клас на началното училище чрез използването на интерактивни методи. Част от игрите включени в модела са авторски и са специално разработени за експеримента.
- Разработена е и е използвана целесъобразна система за измерване постиженията на учениците от обучението по английски език, включваща адекватни критерии, показатели и диагностични задачи за проверка и оценяване езиковите умения на учениците като резултат от приложението на интерактивните методи.
- Разкрити са същностните характеристики и възможностите за използване на комплекс от интерактивни методи, приложими при обучението по английски език на ученици от втори клас на началното училище.
- Описани са и изследвани съдържателните характеристики и ефективността на използваните интерактивните методи при обучението по английски език, открити са също и педагогическите условия за използване на интерактивните методи като ефективно средство за овладяване на английски език при ранното чуждоезиково обучение.

Публикации, свързани с темата на дисертационния труд

1. Димитрова, Д., Прилагане на интерактивни методи чрез групова организация на обучение по английски език в начален курс. Образование-Подходи –Технологии, Сборник статии от студентски научен форум,

Университетски издателство „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2013г.
ISBN 978-954-423-897-1

2. Димитрова, Д., Възможности за визуализиране на учебното съдържание по учебния предмет английски език във 2-ри – 4-ти клас.
International Conference on European Science and Technology, SCIENCE INNOVATIRS, Munich, Germany, Fifth edition 2013
ISNB 978-3941352-91--9
3. Димитрова, Д., Интерактивността в езиковото обучение по английски език в начална училищна възраст. ОБРАЗОВАНИЕ ОБЩЕСТВО ЛИЧНОСТ
Международен интердисциплинарен студентски научен форум
Университетски издателство „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2014г. ISBN 978-954-423-960-2
4. Димитрова, Д., Играта драматизация като интерактивен метод на обучение по английски език и средство за приобщаване на ромските деца в началното училище. ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ- Научно списание за докторанти на Педагогическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2015
5. Димитрова, Д., Интерактивни методи в чуждоезиковото обучение. Под печат